

**Υποθέταμε ότι οι Μικρές χώρες ήταν εύκολο να καταβληθούν.
Η Ουκρανία μας απέδειξε ότι κάνουμε λάθος.**

*(Άρθρο του Alexander Clarkson¹
που δημοσιεύτηκε στις 23 Απριλίου 2022 στο site "World Politics Review" -
Μετάφραση - απόδοση Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος, Επίτιμος Α/ΓΕΕΘΑ)*

Σε μια εποχή που οι παλιές βεβαιότητες έχουν κλονιστεί και ο ρυθμός των γεγονότων είναι συντριπτικός, μπορεί να είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ποιος μπορεί να είναι ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος ενός γεωπολιτικού σοκ για την παγκόσμια τάξη πραγμάτων. Αμέσως μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, το εκτεταμένο σοκ ότι μια τέτοια καταστροφή θα μπορούσε να πλήξει εκατομμύρια ανθρώπους έκανε δύσκολο να σκεφτούμε τις απροσδόκητες συνέπειες μιας τόσο βαθιάς ρήξης του διεθνούς κρατικού συστήματος. Ωστόσο, μετά από πέντε εβδομάδες βάνουσου πολέμου, που πυροδοτήθηκε από ένα ποινικά υπόλογο ρωσικό κράτος υπό τον Πρόεδρο Βλαντίμιρ Πούτιν, υπάρχουν τώρα μερικοί δείκτες που μπορούν να βοηθήσουν να δώσουμε μια αίσθηση του πώς αλλάζει ο κόσμος γύρω μας και ποιος μπορεί να είναι ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος αυτών των αλλαγών.

Τις εβδομάδες πριν από την εισβολή, η κυρίαρχη υπόθεση μεταξύ των δυτικών αξιωματούχων και των αναλυτών ασφαλείας ήταν ότι ο ουκρανικός στρατός θα καταβαλλόταν γρήγορα από τον ρωσικό στρατό και ότι το Κίεβο θα έπεφτε εντός ημερών. Οι αρχικές εκτιμήσεις από πηγές της κυβέρνησης των ΗΠΑ για το πόσο

¹ Ο Alexander Clarkson είναι λέκτορας Ευρωπαϊκών Σπουδών στο King's College του Λονδίνου. Η έρευνά του διερευνά τον αντίκτυπο που είχαν οι διεθνικές κοινότητες της διασποράς στην πολιτική της Γερμανίας και της Ευρώπης μετά το 1945, καθώς και πώς η στρατιωτικοποίηση του συνοριακού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρέασε τις σχέσεις της με τα γειτονικά κράτη.

θα μπορούσε να αντέξει το ουκρανικό κράτος, κυμαίνονταν από 96 ώρες στο υψηλό επίπεδο έως μόλις 48 ώρες χαμηλότερο, και οι δυτικοί πολιτικοί προετοιμάζονται για τη ρωσική κατοχή της Ουκρανίας -και τη μακρά εσωτερική εξέγερση ως απάντηση- που είχαν προβλέψει οι αναλυτές τους.

Ωστόσο, το Κίεβο αρνήθηκε πεισματικά να αναδιπλωθεί τις επόμενες εβδομάδες, καθώς οι αποπροσανατολισμένοι και περιπλεγμένοι στρατηγικοί στόχοι του ρωσικού στρατού και η δυσλειτουργική στρατιωτική κουλτούρα τον άφησαν ευάλωτο σε έξυπνα συντονισμένες ουκρανικές αντεπιθέσεις που κορυφώθηκαν με τη χαοτική υποχώρηση της Ρωσίας από τη βόρεια Ουκρανία την περασμένη εβδομάδα. Μετά από έναν μήνα υψηλής έντασης πολέμου μεταξύ κρατών, οι πολιτικές ελίτ στη Δύση αντιμετώπισαν τη συνειδητοποίηση ότι ένα μεσαίου μεγέθους ευρωπαϊκό κράτος που αγωνιζόταν για την επιβίωσή του είχε την πολιτική βούληση, τη λαϊκή κινητοποίηση και την τεχνολογική σοφία να συγκρατηθεί και να αντιμετωπίσει σε μια στρατιωτική σύγκρουση μια Μεγάλη Δύναμη που μέχρι τώρα ισχυριζόταν ότι ήταν Παγκόσμιος Παίκτης.

Η επιβολή σκληρών οικονομικών κυρώσεων από τις ΗΠΑ, την ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιαπωνία έχουν αυξήσει την πίεση στο ρωσικό κράτος. Όμως, αν ο ουκρανικός στρατός δεν κρατούσε και η ουκρανική κοινωνία δεν είχε κινητοποιηθεί πλήρως τις δύο πρώτες εβδομάδες της σύγκρουσης, είναι απίθανο η απάντηση των εταίρων της Ουκρανίας να ήταν τόσο γρήγορη και τόσο έντονη όσο αποδείχθηκε. Οι στενοί παρατηρητές της ανάπτυξης του Ουκρανικού Κράτους και του Στρατού από το 2017 γνώριζαν ήδη ότι αυτοί οι θεσμοί έχουν εδραιωθεί και ενισχυθεί, παρά τις συνεχιζόμενες δυσλειτουργίες στο Κίεβο που θα χρειαστούν ακόμη πολλά χρόνια για να αντιμετωπιστούν. Ωστόσο, πολλοί δυτικοί αξιωματούχοι και αναλυτές που εστίασαν περισσότερο στη Ρωσία και στα ευρύτερα γεωπολιτικά ζητήματα που εμπλέκονται στη σύγκρουση, έχουν αιφνιδιαστεί από το πώς η Ουκρανία μπόρεσε να συγκρατηθεί και μάλιστα, σε ορισμένα σημεία, να απωθήσει τα ρωσικά στρατεύματα.

Οι γνωστές δομικές αδυναμίες σε όλη τη ρωσική κοινωνία, όπως η διαφθορά, η υπερσυγκέντρωση εξουσίας και ο διάχυτος θεσμικός εκφοβισμός δεν ελήφθησαν επαρκώς υπόψη κατά την αξιολόγηση του πόσο αποτελεσματικά θα μπορούσε να λειτουργήσει ο ρωσικός στρατός στην πράξη, και αυτό βέβαια δημιουργεί ερωτήματα σχετικά με το πόσο η υπερεκτίμηση της Ρωσικής Κρατικής Εξουσίας και Ισχύος (πολιτικής και στρατιωτικής) εμπόδισε μια πιο σταθερή Δυτική αντίδραση πριν από τον πόλεμο, μια αντίδραση που θα μπορούσε να είχε κάνει περισσότερα για να αποτρέψει τον Πούτιν από το να λάβει μια τόσο καταστροφικά ανεύθυνη πορεία δράσης.

Η τρέχουσα τροχιά του Ρωσο-Ουκρανικού πολέμου θα πρέπει να λειτουργήσει ως σήμα αφύπνισης όταν εξετάζουμε, αναλύουμε και αξιολογούμε τις παγιωμένες (σχεδόν μόνιμες) απόψεις που ισχύουν στη Δύση σχετικά με την ικανότητα των Μεγάλων Δυνάμεων να συντρίψουν στρατιωτικά μικρότερα κράτη.

Σε ένα ευρύτερο επίπεδο, ο βαθμός στον οποίο το Ρωσικό Κράτος αγωνίστηκε να διεξαγάγει μια μορφή πολέμου που πολλοί παρατηρητές είχαν απορρίψει διότι ανήκε σε μια ξεπερασμένη εποχή έχει αναμφίβολα επιπτώσεις στην ευρύτερη κατανόηση του συσχετισμού της ισορροπίας δυνάμεων μεταξύ Μεγάλων Δυνάμεων και μικρότερων κρατών γενικότερα.

Η πεποίθηση ότι η Ουκρανία θα έπεφτε γρήγορα και ότι ο πόλεμος θα μετατοπιζόταν σε μια εσωτερική εξέγερση (ανταρτοπόλεμο) ήταν προϊόν του τρόπου με τον οποίο είχαν διαδραματιστεί προηγούμενες συγκρούσεις στις οποίες συμμετείχαν Μεγάλες Δυνάμεις μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Στο τελικό στάδιο του πολέμου στη Βοσνία και λίγα χρόνια αργότερα στον πόλεμο για το Κοσσυφοπέδιο, η αποφασιστική χρήση της αεροπορικής δύναμης των ΗΠΑ σε συντονισμό με τοπικούς εταίρους στο έδαφος, ανάγκασε έναν πολύ πιο αδύναμο αντίπαλο να υποχωρήσει στις δυτικές απαιτήσεις. Στους πολέμους στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν όμως, ο στρατός των ΗΠΑ κατέβαλλε γρήγορα τις συμβατικές δυνάμεις των αντιπάλων του, μόνο για να αντιμετωπίσει μακροχρόνιες εσωτερικές ανταρτικές εξεγέρσεις που τα στρατεύματα των ΗΠΑ κατάφεραν να ελέγχουν με μεγάλη δυσκολία – ενώ μια αλλαγή στη πολιτική αντίληψη και η άρση της συναίνεση στο εσωτερικό πολιτικό πεδίο σχετικά με αυτές τις συγκρούσεις, οδήγησε τελικά στην ντροπιαστική απόσυρση των ΗΠΑ από τις χώρες αυτές.

Μέχρι τον Ρωσο-Ουκρανικό πόλεμο, αυτές οι συγκρούσεις που η Ουάσιγκτον πάσχιζε να διαχειριστεί τα τελευταία 30 χρόνια διαμόρφωσαν τις αντιλήψεις της κυβέρνησης και των ειδικών αναλυτών των ΗΠΑ για το είδος των πολέμων που θα ήταν κοινός τόπος και θα αντιμετωπιζόντουσαν τις επόμενες δεκαετίες. Όταν επρόκειτο για πόλεμο μεταξύ κρατών, η Κίνα, ως αντίστοιχη και ισάξια Μεγάλη Δύναμη, ήταν ο μόνος σοβαρός ομότιμος ανταγωνιστής που αποδέχτηκαν και τελικά διαμόρφωσε τη στρατηγική σκέψη στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ενώ η Κίνα δεν έχει εμπλακεί σε άμεση στρατιωτική σύγκρουση μετά από την αποτυχημένη εισβολή της στο Βιετνάμ το 1979, το φιλόδοξο πρόγραμμα επενδύσεων του Πεκίνου στον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό που συνέχισε να διευρύνεται υπό τον Πρόεδρο Σι Τζινπίνγκ ενίσχυσε τις αντιλήψεις ότι ο κινεζικός στρατός είναι πλέον ικανός να συντρίψει τις στρατιωτικές δυνάμεις γειτονικών του χωρών - ακόμα και τις ΕΔ των ΗΠΑ υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι συνήθεις κύκλοι αναλύσεων, εκτιμήσεων και προβλέψεων εξετάζοντας τις εκφρασμένες κινεζικές φιλοδοξίες να καταλάβουν την Ταϊβάν σε μια τεράστια αμφίβια επιχείρηση, συχνά θεωρούν δεδομένη την υπόθεση ότι ο κινεζικός στρατός θα συντρίψει τελικά την άμυνα της Ταϊβάν. Επιπλέον στις συζητήσεις για τις κινεζικές εντάσεις με το Βιετνάμ και τα άλλα κράτη γύρω από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, στηρίζονται και διαμορφώνονται επίσης επηρεασμένες από μια βαθιά ριζωμένη πεποίθηση ότι το κινεζικό κράτος θα είχε πάντα το πάνω χέρι σε όλες τις συγκρούσεις με βάση τους ισχυρότερους και παραδεκτούς στρατιωτικούς όρους.

Τελικά επιβεβαιώνεται έτσι αυτό που ήδη διατυπώθηκε ότι η τρέχουσα τροχιά του Ρωσο-Ουκρανικού πολέμου θα πρέπει να λειτουργήσει ως σήμα αφύπνισης όταν εξετάζουμε, αναλύουμε και αξιολογούμε τις παγιωμένες (σχεδόν μόνιμες) απόψεις που ισχύουν στη Δύση σχετικά με την ικανότητα των Μεγάλων Δυνάμεων να συντρίψουν στρατιωτικά μικρότερα κράτη που συχνά απεικονίζονται ως τα αβοήθητα «μικρά παιδιά» της γεωπολιτικής. Σε μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων όπου ο άμεσος πόλεμος μεταξύ κρατών έχει επανεμφανισθεί και φαίνεται και πάλι λογικός και ενδεχόμενος, η ικανότητα της Ουκρανίας να συνεχίσει να αντιστέκεται και να αντέχει αρκετά για να εξασφαλίσει τη βοήθεια που χρειαζόταν από τους δυτικούς της εταίρους, δείχνει πόσο δύσκολο μπορεί να είναι για μια Μεγάλη Δύναμη να νικήσει μια Μεσαίου Μεγέθους Δύναμη ή ακόμη και ένα Μικρότερο Κράτος που διαθέτει το επίπεδο οργάνωσης, πειθαρχίας και τεχνολογικής ικανότητας να

αναχαιτίσει, επιβραδύνει ή ακόμα και να σταματήσει τελείως μια επίθεση από κάποια που στα χαρτιά τουλάχιστον εθεωρείτο και θα έπρεπε να είναι Ισχυρότερη Δύναμη. Ενώ ο Ουκρανικός Στρατός και οι Υπηρεσίες Πληροφοριών τους έχουν εντοπίσει και ξεχωρίσει ανελέητα τις ιδιαίτερες ευπάθειες του Ρωσικού Κρατικού Συστήματος, δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι σε μια παρόμοιο περίπτωση εναντίον ενός κράτους με τους πόρους και τη βούληση να δώσει μια σκληρή μάχη, οι Ηνωμένες Πολιτείες ή η Κίνα θα δεν δουν τις δικές τους υφιστάμενες δομικές αδυναμίες να αποκαλύπτονται, εμποδίζοντας την ικανότητά τους να επιτύχουν τους βασικούς στρατηγικούς τους στόχους γρήγορα και με χαμηλό κόστος.

Η ικανότητα της Ουκρανίας να διατηρήσει έναν πόλεμο σχεδόν ομότιμων Δυνάμεων με τη Ρωσία δείχνει ότι οι προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν άλλα καλά οργανωμένα και πειθαρχημένα μικρότερα κράτη όπως το Βιετνάμ, η Ταϊβάν ή ίσως ακόμη και το Ιράν έναντι πιθανών ενεργειών των Μεγάλων Δυνάμεων, θα μπορούσαν να αποδειχθούν πολύ λιγότερο δυσεπίλυτες και πολύ περισσότερο ευκολοδιαχειρίσιμες, καθοριστικές, και αποφασιστικές υπέρ τους, και σε μια ενδεχόμενη πλήρη στρατιωτική σύγκρουση, πολύ από ό,τι συχνά υποτίθεται. Για τις κυβερνήσεις και τις κοινότητες αναλυτών των Μεγάλων Δυνάμεων, ο βαθμός στον οποίο η εισβολή στην Ουκρανία οδήγησε σε αντιπαραγωγικά αποτελέσματα που έχουν κλονίσει την εσωτερική σταθερότητα της ίδιας της Ρωσίας, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως περαιτέρω εξαιρετικής σημασίας προειδοποίηση, εναντίον της συχνά ασκούμενης υπερβολικής στρατιωτικής πίεσης εναντίον μικρότερων κρατών από τις Μεγάλες ή απλά μεγαλύτερες Δυνάμεις, και αναμένεται ότι εφόσον θα μπορούσαν να αποδειχθούν πολύ πιο ανθεκτικά (τα μικρά κράτη) από το αρχικά αναμενόμενο, αρνούμενα να υποταγούν είναι σε θέση να επιφέρουν καθοριστικής σημασίας αποφασιστικά πολιτικό-στρατιωτικά αποτελέσματα (ακόμα και στο εσωτερικό πολιτικό πεδίο) σε βάρος του Μεγάλου επιτιθέμενου. (Τα παλαιότερα παραδείγματα της Φιλανδίας όταν εισέβαλλε στο έδαφος της η Ρωσίας το 1939, και της Ελλάδος όταν δέχθηκε Ιταλική επίθεση το 1940 συνηγορούν απόλυτα στην υπόθεση αυτή).

Στα χρόνια που οδήγησαν σε αυτή τη στιγμή της γεωπολιτικής ρήξης, πολλά αν όχι όλα από τα ανώτερα στελέχη της ελίτ της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας και το μεγαλύτερο μέρος των πολιτικών στρατιωτικών ηγεσιών επιθυμούσαν ανοιχτά και προσέβλεπαν σε μια τόσο (ίσως και μεγαλύτερη) βαθιά αναθεώρηση του παγκόσμιου συστήματος ασφαλείας που θα ανέτρεπε την αρχιτεκτονική ασφαλείας που επιβλήθηκε στην Ευρώπη και στον κόσμο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Εξαπολύοντας τον Ρωσο-Ουκρανικό Πόλεμο, ο Πούτιν σίγουρα τους έδωσε την ευκαιρία που επιθυμούσαν και επεδίωκαν. Όμως, μην επισημαίνοντας και μην εκτιμώντας σωστά εξ αρχής, το πόσο ανθεκτικά μπορούν να είναι τα «μικρά παιδιά» της παγκόσμιας τάξης, ένας πόλεμος που ξεκινάει με λάθος παραδοχές και εκτιμήσεις, αναμφίβολα επιβάλλει λανθασμένη ή επισφαλής αρχική συγκρότηση ή και οργάνωση των στρατευμάτων και μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει σε ακριβώς στα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που ο Πούτιν και οι Ρώσοι υποστηρικτές και ομοϊδεάτες του ήλπιζαν. Και αυτό μπορεί να συμβεί σε όλες τις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ οποιωνδήποτε αντιπάλων.